श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये उत्तरकाण्डे

॥ एकोनविंशः सर्गः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

॥ एकोनविंशः सर्गः ॥

रावणेनानरण्यस्य वधस्ततस्तस्य शापप्राप्तिश्च

अथ जित्वा मरुत्तं स प्रययौ राक्षसाधिपः।
नगराणि नरेन्द्राणां युद्धकाङ्क्षी दशाननः॥ **7.19.1** ॥

समासाद्य तु राजेन्द्रान् महेन्द्रवरुणोपमान्।
अब्रवीद् राक्षसेन्द्रस्तु युद्धं मे दीयतामिति॥ **7.19.2** ॥

निर्जिताः स्मेति वा ब्रूत एष मे हि सुनिश्चयः।
अन्यथा कुर्वतामेवं मोक्षो नैवोपपद्यते॥ **7.19.3** ॥

ततस्त्वभीरवः प्राज्ञाः पार्थिवा धर्मनिश्चयाः।
मन्त्रयित्वा ततोऽन्योन्यं राजानः सुमहाबलाः॥ **7.19.4** ॥

निर्जिताः स्मेत्यभाषन्त ज्ञात्वा वरबलं रिपोः।
दुष्यन्तः सुरथो गाधिर्गयो राजा पुरूरवाः॥ **7.19.5** ॥

एते सर्वेऽब्रुवंस्तात निर्जिताः स्मेति पार्थिवाः।
अथायोध्यां समासाद्य रावणो राक्षसाधिपः॥ **7.19.6** ॥

सुगुप्तामनरण्येन शक्रेणेवामरावतीम्।
स तं पुरुषशार्दूलं पुरन्दरसमं बले॥ **7.19.7** ॥

प्राह राजानमासाद्य युद्धं देहीति रावणः।
निर्जितोऽस्मीति वा ब्रूहि त्वमेवं मम शासनम्॥ **7.19.8** ॥

अयोध्याधिपतिस्तस्य श्रुत्वा पापात्मनो वचः।
अनरण्यस्तु सङ्क्रुद्धो राक्षसेन्द्रमथाब्रवीत्॥ **7.19.9** ॥

दीयते द्वन्द्वयुद्धं ते राक्षसाधिपते मया।
सन्तिष्ठ क्षिप्रमायत्तो भव चैवं भवाम्यहम्॥ **7.19.10** ॥

अथ पूर्वं श्रुतार्थेन निर्जितं सुमहद् बलम्।
निष्क्रामत् तन्नरेन्द्रस्य बलं रक्षोवधोद्यतम्॥ **7.19.11** ॥

नागानां दशसाहस्रं वाजिनां नियुतं तथा।
रथानां बहुसाहस्रं पत्तीनां च नरोत्तम॥ **7.19.12** ॥

महीं सञ्छाद्य निष्क्रान्तं सपदातिरथं रणे।
ततः प्रवृत्तं सुमहद् युद्धं युद्धविशारद॥ **7.19.13** ॥

अनरण्यस्य नृपते राक्षसेन्द्रस्य चाद्भुतम्।
तद् रावणबलं प्राप्य बलं तस्य महीपतेः॥ **7.19.14** ॥

प्राणश्यत तदा सर्वं हव्यं हुतमिवानले।
युद्ध्वा च सुचिरं कालं कृत्वा विक्रममुत्तमम्॥ **7.19.15** ॥

प्रज्वलन्तं तमासाद्य क्षिप्रमेवावशेषितम्।
प्राविशत् सङ्कुलं तत्र शलभा इव पावकम्॥ **7.19.16** ॥

सोऽपश्यत् तन्नरेन्द्रस्तु नश्यमानं महाबलम्।
महार्णवं समासाद्य वनापगशतं यथा॥ **7.19.17** ॥

ततः शक्रधनुःप्रख्यं धनुर्विस्फारयन् स्वयम्।
आससाद नरेन्द्रस्तं रावणं क्रोधमूर्छितः॥ **7.19.18** ॥

अनरण्येन तेऽमात्या मारीचशुकसारणाः।
प्रहस्तसहिता भग्ना व्यद्रवन्त मृगा इव॥ **7.19.19** ॥

ततो बाणशतान्यष्टौ पातयामास मूर्धनि।
तस्य राक्षसराजस्य इक्ष्वाकुकुलनन्दनः॥ **7.19.20** ॥

तस्य बाणाः पतन्तस्ते चक्रिरे न क्षतं क्वचित्।
वारिधारा इवाभ्रेभ्यः पतन्त्यो गिरिमूर्धनि॥ **7.19.21** ॥

ततो राक्षसराजेन क्रुद्धेन नृपतिस्तदा।
तलेनाभिहतो मूर्ध्नि स रथान्निपपात ह॥ **7.19.22** ॥

स राजा पतितो भूमौ विह्वलः प्रविवेपितः।
वज्रदग्ध इवारण्ये सालो निपतितो यथा॥ **7.19.23** ॥

तं प्रहस्याब्रवीद् रक्ष इक्ष्वाकुं पृथिवीपतिम्।
किमिदानीं फलं प्राप्तं त्वया मां प्रति युध्यता॥ **7.19.24** ॥

त्रैलोक्ये नास्ति यो द्वन्द्वं मम दद्यान्नराधिप।
शङ्के प्रसक्तो भोगेषु न शृणोषि बलं मम॥ **7.19.25** ॥

तस्यैवं ब्रुवतो राजा मन्दासुर्वाक्यमब्रवीत्।
किं शक्यमिह कर्तुं वै कालो हि दुरतिक्रमः॥ **7.19.26** ॥

नह्यहं निर्जितो रक्षस्त्वया चात्मप्रशंसिना।
कालेनैव विपन्नोऽहं हेतुभूतस्तु मे भवान्॥ **7.19.27** ॥

किं त्विदानीं मया शक्यं कर्तुं प्राणपरिक्षये।
न ह्यहं विमुखो रक्षो युद्ध्यमानस्त्वया हतः॥ **7.19.28** ॥

इक्ष्वाकुपरिभावित्वाद् वचो वक्ष्यामि राक्षस।
यदि दत्तं यदि हुतं यदि मे सुकृतं तपः।
यदि गुप्ताः प्रजाः सम्यक् तदा सत्यं वचोऽस्तु मे॥ **7.19.29**॥

उत्पत्स्यते कुले ह्यस्मिन्निक्ष्वाकूणां महात्मनाम्।
रामो दाशरथिर्नाम स ते प्राणान् हरिष्यति॥ **7.19.30**॥

ततो जलधरोदग्रस्ताडितो देवदुन्दुभिः।
तस्मिन्नुदाहृते शापे पुष्पवृष्टिश्च खाच्च्युता॥ **7.19.31**॥

ततः स राजा राजेन्द्र गतः स्थानं त्रिविष्टपम्।
स्वर्गते च नृपे तस्मिन् राक्षसः सोऽपसर्पत॥ **7.19.32**॥

॥ इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये
उत्तरकाण्डे एकोनविंशः सर्गः॥